

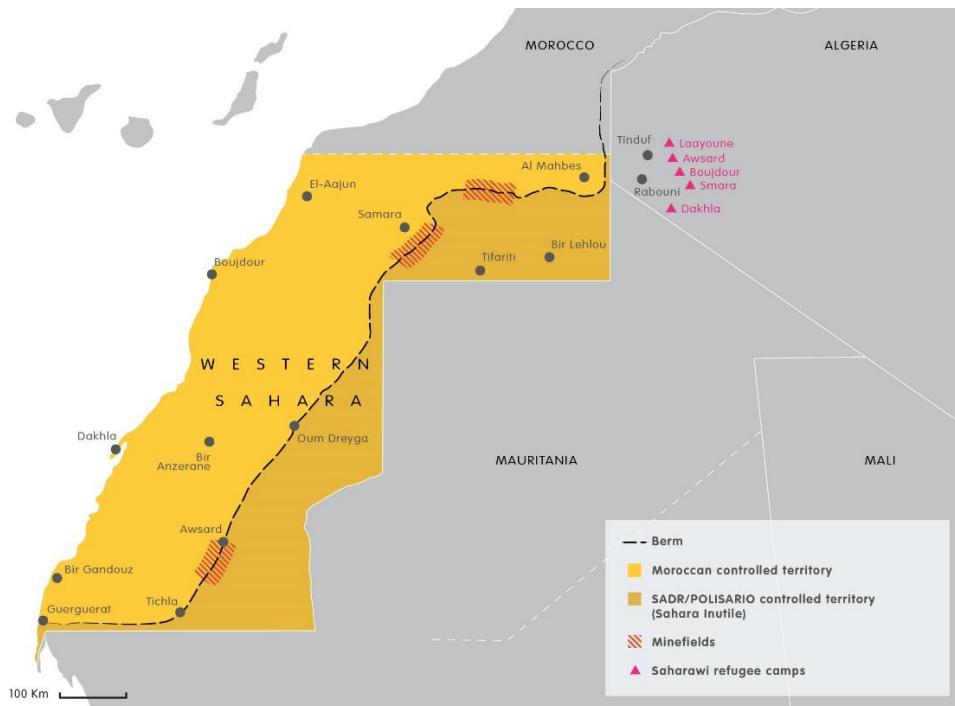
Svenska riksdagsledamöter studerar Västsahara

SAMLING MED PRESIDENT BRAHIM GHALI. FOTO JUAN OBREGON

Under några dagar i oktober 2019 reste en grupp svenska riksdagsledamöter på en studieresa till de västsahariska flyktinglägren i sydvästra Algeriet, utanför staden Tindouf. Syftet med resan var att öka kunskapen och förståelsen för den långvariga konflikten om Västsahara, samt att studera situationen i flyktinglägren. Resan planerades och genomfördes i samarbete med de svenska solidaritetsrörelserna Emmaus Stockholm och Svenska Västsaharakommittén. Vi tillbringade några spännande och givande dagar i lägren och besökte även den del av Västsahara som inte är ockuperad av Marocko. Det här är vår berättelse om besöket.

Johan Büser, Riksdagsledamot, Socialdemokraterna
Elin Gustafsson, Riksdagsledamot, Socialdemokraterna
Lotta Johnsson Fornarve, Riksdagsledamot Vänsterpartiet
Juan Obrégon, Emmaus Stockholm
Björn Petersson, Riksdagsledamot, Socialdemokraterna
Jan Strömdahl, Svenska Västsaharakommittén
Jon Thorbjörnson, Riksdagsledamot Vänsterpartiet
Jessica Thunander Riksdagsledamot Vänsterpartiet
Ciczie Weidby, Riksdagsledamot Vänsterpartiet
Jessica Wetterling, Riksdagsledamot Vänsterpartiet

Västsaharakonfliktens bakgrund och nuläge

Västsahara tilldelades Spanien när de europeiska stormakterna delade upp Afrika i Berlin 1884. Spanska Sahara blev så småningom en spansk provins ända till 1975, då general Franco på sin dödsbädd i smyg överlät territoriet till Marocko och Mauretanien. Redan några år tidigare hade befrielserörelsen Polisario bildats och drivit FN-kravet på en folkomröstning. Det blev ett blodigt krig som Mauretanien gav upp efter fyra år och som tvingade västsahariska familjer över gränsen till Algeriet. Marocko byggde på 80-talet ett system av militära sandmurar där den längsta, 2700 km är kvar. Kriget drev Marocko med hjälp av Frankrike och USA ända fram till 1991 då FN och OAU lyckades mäkla vapenvila och ett fredsavtal tecknades mellan Marocko och Polisario. Det viktigaste var ett löfte om en västsaharisk folkomröstning om självständighet eller marockansk överhöghet. Folkomröstningen och vapenvilan skulle organiseras och övervakas av en FN-mission, MINURSO, som fortfarande finns i området men saknar mandat att bevaka brott mot mänskliga rättigheter. MINURSO har upprättat röstlängder som Marocko inte godtar och flera välrenommerade FN-sändebud har misslyckats med att formulera fredsavtal som Marocko accepterar. Marockos linje är att Polisario måste acceptera autonomi under Marockos överhöghet. Marocko har ett fullständigt stöd från Frankrike som med sin vetorätt omöjliggör en

rättvis behandling i FN:s säkerhetsråd. Samtidigt har många länder i Afrika och Latinamerika erkänt den Sahariska Arabiska Demokratiska Republiken, SADR. Västsaharierna väntar på Sveriges erkännande i enlighet med riksdagsbeslutet 2012. Enligt FN-stadgan har Västsahara som icke-självstyrande territorium rätt till avkolonisering och självbestämmande.

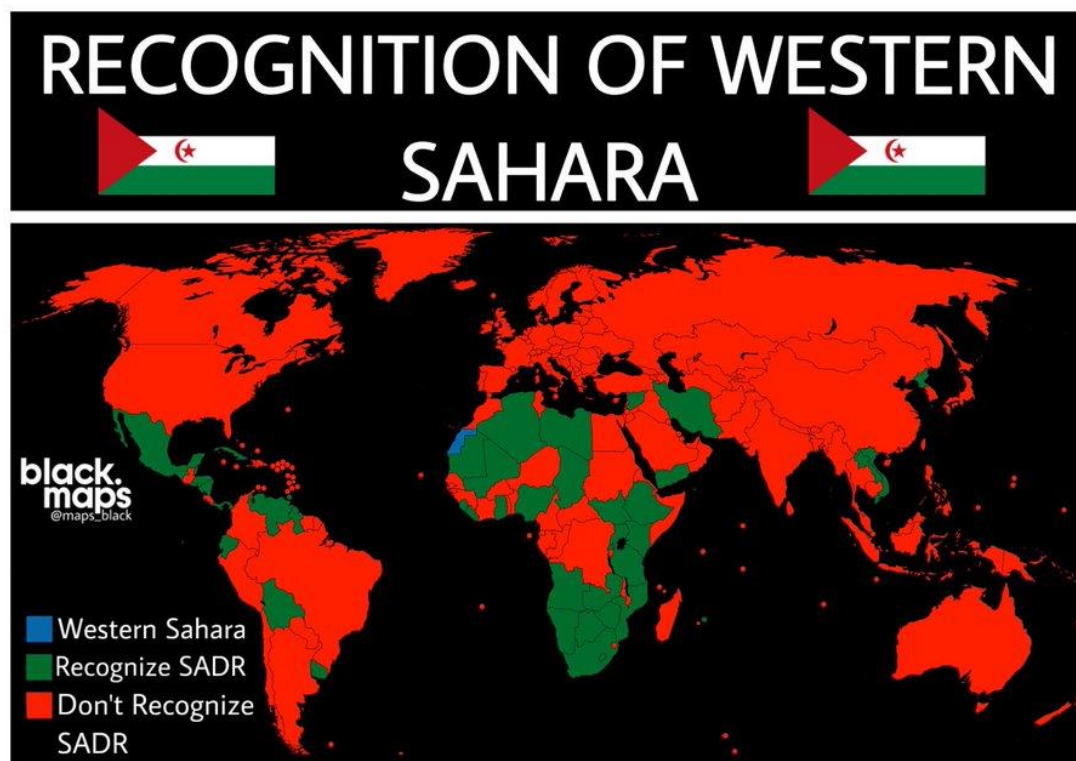
Marocko har steg för steg befäst sin ockupation av området mellan muren och Atlanten. Där bor nu minst lika många gynnade bosättare som förtryckta västsaharier. Med hjälp av avtal med EU plundras området på bl.a. fosfat, fisk, energi, sand och grönsaker. Marocko kallar det ockuperade området för sina södra provinser.

Flyktinglägren på algerisk mark.

Det var till området sydost om handels- och militärstaden Tindouf som många västsaharier flydde undan bomber och beskjutning i början av det 16-åriga kriget. Där fick man bygga sina provisoriska samhällen och gav dem namn efter städer i det ockuperade området, El Aaiún, Smara, Dakhla, Ausserd, Bojdour. Till att börja med bodde alla familjer i tält, ibland med enkla komplement i soltorkat tegel. Numera har flyktingsamhällena utvecklats till permanenta städer med 30 – 40 000 invånare vardera i murade hus och med skolor, kliniker, butiker och verkstäder. I allmänhet finns tillgång till elnät men vatten distribueras med tankbil. Befolkningen är till stor del beroende av FN-bistånd. Flyktinglägren är demokratiskt självförvaltade. Städerna är indelade i stadsdelar, wilayor med mellanstadieskola och klinik. Wilayorna är indelade i kvarter, dairor, med lågstadieskola. Det finns ett centralt parlament och ministerier i förvaltningsstaden Rabouni.

Det befriade Västsahara

Ungefär en tredjedel av det västsahariska territoriet, öster om den tungt befästa sandmuren är befriat, d.v.s förvaltad av Polisario och SADR. Det är ett ökenområde som är glest bebott av nomader som lever på kameler och getter och av en del av Polisarios väpnade styrkor. I de två lite större samhällena Tifariti och Bir Lehlou finns skolor och viss administration. Bir Lehlou är SADR:s symboliska huvudstad och i Tifariti finns sjukhus och planer på högre utbildning. Det befriade Västsahara har betydelsen att SADR inte bara är en exilstat utan en stat med kontroll över mark.

SVERIGE ÄR ÄNNU INTE GRÖNT

Resan dit och ankomsten

Det är inte helt lätt att ta sig till de västsahariska flyktinglägren. Resan är både lång och lite krånglig, eftersom de krävs ett antal byten. Allt fungerade dock tämligen smärtfritt. De flesta av oss reste från Arlanda en tidig lördagsmorgon till Paris, där vi under några timmar fick vänta på ett anslutande flyg till Alger. Väl i Alger hade vi en ganska lång väntetid, men då passade vi på att äta middag tillsammans med några vänner till Juan från Emmaus. Det var både trevligt och välsmakande. När middagen var avklarad så var det lagom att checka in på inrikesflyget till Tindouf, som avgick sent på kvällen. Vi kom fram tidigt på morgonen och välkomnades av Polisario. Efter sedvanliga kontroller satte vi oss i några pickuper och eskorterades först av algerisk säkerhetspersonal och sedan av Polisarios säkerhet till flyktinglägret Bojdour. Vi fick ett varmt välkomnande av Guebal och hennes familj. Vi bodde och åt de flesta måltider hos Guebal under tiden som vistades i lägren. Vi inkvarterades i två rum, kvinnor för sig och män för sig. Rummen var enkla med en tjock matta på golvet och madrasser runt väggarna, där vi snart somnade helt utmattade efter den långa resan. En natt sov några av oss på verandan under stjärnhimlen. Det var en magisk natt.

Dag ett

Efter att ha sovit några timmar och intagit en gemensam frukost åkte vi med vår guide och tolk till Rabouni som är den västsahariska republikens administrativa centrum. Rabouni är inte ett läger, snarare en slags administrativ huvudstad i SADR (Sahariska Arabiska Demokratiska Republiken). Där finns exilstatens alla viktiga administrativa och politiska institutioner, samtliga ministerier, det centrala sjukhuset, samt Protocolo som samordnar alla utländska besök. Flera icke-statliga organisationer har också sina huvudkontor i Rabouni.

SAND SÅ LÅNGT ÖGAT NÄR

Vi färdades i jeepar genom ökenlandskapet som är platt och överallt är det sand och ännu mera sand. De fem lägren ligger en bit från varandra och ibland åkte vi på asfalterade fina vägar och ibland på skumpiga sandvägar. Efter ca en halvtimme var vi framme i Rabouni.

HOS RÖDA HALVMÅNEN

Besök på Röda halvmånen

Vårt första besök var på Röda Halvmånen (Arabvärldens motsvarighet till Röda korset) där vi bland annat träffade organisationens ordförande Buhubeini Yahia och några av hans medarbetare.

Vi fick information om den svåra situationen som råder i lägren och att man är helt beroende av omvärldens stöd för sin överlevnad. Röda Halvmånen bildades strax efter kriget och är en humanitär organisation. Totalt arbetar 235 personer inom organisationen. Den viktigaste uppgiften är att distribuera FN:s matsändningar på ett rättvist sätt, samt att ge extra tillskott av vitaminer och mediciner till barn och gravida kvinnor. Anemi är ett stort problem och av tre gravida kvinnor har två problem. Bland barnen lider två av tre av anemi och en tredjedel av barnen lider av undernäring. Det råder stor brist på protein och vitaminer, något som inte tillgodoses av FN:s matpaket. Dessa paket är inte tänkta att täcka långsiktiga behov. Den makrill som tidigare kom till lägren via ett projekt från Praktisk Solidaritet i Sverige saknas oerhört. Det var under långa perioder den enda proteinkällan. Det är svårt att producera något i öknen även om försök görs. Det råder ständigt brist på vatten och det har införts

ransonering om 20 liter per person och dag. Det största och mest överhängande problemet är dock att det blir allt svårare för människor att se någon lösning på den långa konflikten. Vi ser inget ljus i tunneln säger Buhubeini Yahia och underströk att de är tacksamma för stödet från Sverige men att de förväntar sig mer.

TRAMPMINOR PÅ NATIONALMUSEET

National Museum of Resistance

Vårt nästa stopp var på det nationella Muséet som beskriver Västsahariernas långa kamp för frihet och självständighet. Vi togs väl om hand av guiden Lahbib Labsir. Han berättade om hur motståndskampen organiserades, först mot den spanska kolonialmakten och senare mot den Marockanska ockupationsmakten. Polisario bildades först 1974 men kampen mot kolonialismen påbörjades långt tidigare. Museet innehåller massor av beslagtagna vapen av olika slag, stridsvagnar och även nedskjutna flygplan. Vapen kommer från en rad olika länder som Frankrike, Sydafrika (under apartheid), USA, Israel m fl. Vi fick höra om hur Marocko bombade den västsahariska civilbefolkningen med Napalm under inledningen av kriget, något som är ett tydligt krigsbrott.

AFAPREDESA (Västsahara)

Vårt nästa besök gick till AFAPREDESA (Association of the Families of Sahrawi Prisoners and Disappeared). Vi välkomnades av organisationens ordförande Abdeslam Aomar och några av hans medarbetare. AFAPREDESA har sin bas i de västsahariska flyktinglägren, men finns även i den ockuperade delen av Västsahara. Organisationen dokumenterar och kartlägger försvunna västsaharier och politiska fångar. Den skriver rapporter om människorättsövergrepp och förmedlar informationen till internationella organ och organisationer. Den ger även rättslig rådgivning till västsahariska familjer som fått utstå människorättsbrott.

ENTRÉN TILL AFAPREDESA

Under kriget försvann över 1 000 personer. De fördes till hemliga interneringscentra, där de i vissa fall hölls kvar i upp till 18 år. Hundratals befriades på 1980- och 90-talet, men hundratals saknas fortfarande. AFAPREDESA försöker få klarhet i vad som hänt dessa. Marocko har erkänt att 351 av de försvunna Västsaharierna är döda, men inte hur de har dött. En kvinna som deltog på mötet berättade om hur hon inte sett sin far sedan kriget, då han blev fängslad. Vi vill veta om han är död eller lever och var han är begravd, sade hon. Det är fortfarande oklart vad som hänt över 400 personer.

Abdeslam Aomar berättade att de nyligen hittat ett stort antal massgravar, men att de flesta ligger i det ockuperade Västsahara och att de därför inte kan undersökas. De håller dock på att undersöka två

massgravar som ligger i den befriade delen av landet och jobbar nu med att identifiera offren.

Abdeslam Aomar betonade att FN:s säkerhetsråd uppmanat båda parter att samarbeta samt att frige politiska fångar. Även FN:s råd för mänskliga rättigheter har vid flera tillfällen framfört att de mänskliga rättigheterna i det ockuperade Västsahara måste respekteras. Men Marockos systematiska trakasserier, hot och förföljelse mot den västsahariska civilbefolkningen fortsätter. Ett av de största problemen är att FN-styrkan MINURSO inte har mandat att övervaka de mänskliga rättigheterna.

Abdeslam Aomar framhöll att även EU har ett ansvar för situationen och är starkt kritisk till de avtal som EU nyligen röstat igenom och som inbegriper Västsahara, trots att EU:s egen domstol i två liktydiga domar slagit fast att avtal inte får inkludera det ockuperade Västsahara. Sverige röstade som enda land nej till fiskeavtalet och lade ner sin röst när det gäller handelsavtalet. Dessa avtal bidrar till att legitimera ockupationen och Sverige borde agera genom att t ex överklaga besluten menar Aomar.

ENTRÉN TILL PARLAMENTET

Besök hos parlamentets talman

Vi blev varmt välkomnade av talmannen, Khatri Adouh i det västsahariska parlamentet. Talmannen hade dessutom bjudit in ett antal parlamentsledamöter till mötet.

Mr. Adouh berättade att parlamentet först bildades som ett provisoriskt parlament 1975. Efter att staten SADR bildades 1976 blev parlamentet officiellt godkänt. När folkomröstningen inte blev av 1991 började Västsaharierna ett arbete med att stärka de parlamentariska institutionerna. Bir Lehlou, beläget i icke ockuperat, västsahariskt område, är idag provisorisk huvudstad, och huvudsakligt säte för nationalrådet, även om de av praktiska skäl i huvudsak sammanträder i Rabouni.

VICE TALMAN LOTTA OCH TALMAN KHATRI

Parlamentet har 52 ledamöter varav 32 procent utgörs av kvinnor. Representanterna utses i demokratiska val vart fjärde år. Adouh förklarade vikten av att bygga upp en fungerande stat med regering, parlament, departement och domstol för att skapa en legitimitet. Västsaharierna ser det också som att de redan nu under ockupationen börjat förbereda sig och lagt en viktig grund för det fria Västsahara. Vi ställde frågor om demokrati och att det bara finns ett parti, Polisario. Talmannen förklarade att det i nuläget är viktigast att visa på enighet mot ockupationen, men att man vill se ett flerpartisystem i det nya demokratiska Västsahara. Talmannen förklarade även vikten av att

skilja mellan den politiska makten och den juridiska makten. Val av domare sker därför på ett sätt som säkerställer detta. RASD strävar efter att vara en modern stat som inte gör skillnad mellan människor utifrån bakgrund, religion eller kön.

TALMANNEN MED SVENSKT GLAS

Talman Khatri Adouh förklarade att parlamentet har en mycket begränsad budget och att prioriteten är att se till att befolkningen i lägen får sina basbehov tillgodosedda när det gäller livsmedel, sjukvård och utbildning. Talmannen tackade för att den svenska Riksdagen erkänt Västsahara, vilket har stor betydelse för att öka den sahariska statens legitimitet, men beklagade djupt att den svenska regeringen ännu inte uppfyllt Riksdagens beslut. Ett stort antal länder har erkänt Västsahara, och landet är fullvärdig medlem i den Afrikanska Unionen, men ännu har inget västland erkänt SADR. Ett svenskt erkännande skulle ha stor betydelse betonar Khatri Adouh och uppmanar oss att som parlamentariker fortsätta att trycka på i frågan.

Kvällspromenad

Efter en god middag hos vår värdfamilj gick vi på promenad i omgivningarna. Det var kolsvart och dåligt med belysning, så vi fick gå försiktigt och hålla ihop så att vi inte gick fel. Det såg ungefär likadant ut överallt för ett otränat öga och det var därför lätt att gå vilse. De flesta bor i enkla stenhus och många har även ett traditionellt tält, där de sover. Vi gick genom lägret och förundrades över det stora antalet små butiker som finns och som säljer det mesta från tvättmaskiner till kläder och livsmedel. Människorna har ju bott här i 45 år och flyktinglägren har succesivt förvandlats till något som kan liknas vid enklare städer.

SUELMA BEIRUK, VETERAN I AU

Möte med Suelma Beiruk

På kvällen träffade vi Suelma Beiruk som tog emot oss i sitt hem och bjöd på det traditionella teet. Suelma vara tidigare västsaharisk representant och vicepresident i Afrikanska Unionens parlament. Hon betonade att Marocko efter återkomsten till AU tvingats erkänna Västsahara även om de försöker splittra och manipulera. Hon tror att Marocko snart lämnar AU igen.

Suelma har hela livet kämpat för de västsahariska kvinnorna, först i studentorganisationen, sedan i kvinnounionen och som organisatör i lägren.

ASFALTERADE VÄGAR BINDER SAMMAN FLYKTINGSTÄDERNA

Dag två

Efter frukost bar det av till det största och äldsta flyktinglägret El Aaiún. Samtliga läger är döpta efter befintliga städer i det ockuperade Västsahara.

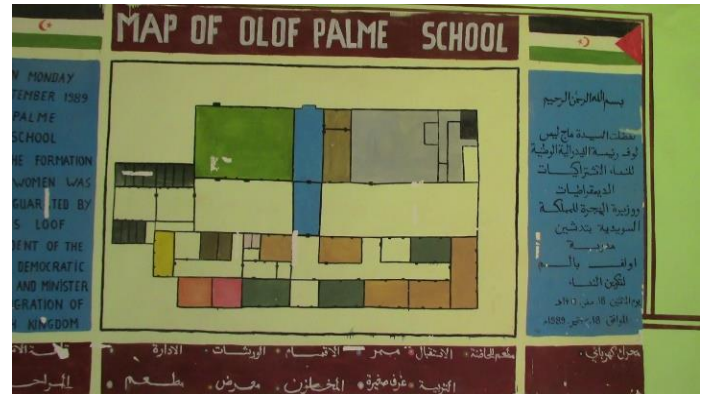
Besök på Palmeskolan och Lisbet Palmes daghem

Vi började dagen med ett besök på Olof Palmes kvinnoskola. Skolan drivs i samarbete med Olof Palmes Internationella center i Sverige och bildades 1989. Till en början bedrev skolan traditionell vuxenutbildning för kvinnor men har under åren utvecklat och breddat sin utbildning. Vi blev som vanligt varmt välkomnade av rektorn för skolan som sedan visade oss runt. Vi såg kvinnor som utbildades i olika praktiska yrkesutbildningar som sömnad, stickning och vävning. Men det pågick också undervisning i teoretiska ämnen, däribland datorkunskap och det fanns även två datorhallar. Kvinnorna får även utbildning i samhällsfrågor för att på så sätt öka deras kunskap om politiskt deltagande, demokratiska processer, jämställdhet, kvinnors rättigheter och ledarskap. Skolan är mycket populär och det är kö till

att få börja. Idag går drygt 100 kvinnor på skolan. På skolan finns även ett daghem där de kan få lämna sina barn när de deltar i undervisningen.

ELEV PÅ PALMESKOLAN

VÄGGMÅLNING PÅ PALMESKOLAN

Besök på Grundskola

Nästa stopp blev på en grundskola där vi fick besöka några klassrum och se lite av undervisningen. Lokalerna var enkla men fina och även om det var brist på undervisningsmaterial så verkade undervisningen hålla en god nivå.

Det första Polisario gjorde när lägren etablerats var att starta undervisning för både vuxna och barn. Till en början fanns inga skolbyggnader, utan undervisningen skedde under bar himmel men ganska snart byggdes skolor, och idag finns skolbyggnader för alla barn. Cirka 90 procent av västsaharierna var analfabeter 1975, när flyktingtillvaron började. Utbildning blev därför en prioriterad fråga och idag har man utrotat analfabetismen i lägren.

ELEV PÅ GRUNDSKOLAN. FOTO LOTTA JOHNSON FORNARVE

Alla barn får gå i skola och det gäller även barn med funktionshinder. Vi besökte ett rum som var utrustat med olika hjälpmedel där barn med fysiska och intellektuella funktionshinder kan få stöd och hjälp.

Alla barn går minst 6 år i grundskola. Därefter kan ungdomarna fortsätta på skolor i Algeriet eller i flyktinglägren. För högre studier är ungdomarna hänvisade till eventuella stipendier från andra länder, främst Algeriet. Ett stort problem är den höga arbetslösheten i lägren. Trots att ungdomarna är välutbildade så finns det inte jobb att erbjuda till alla som återvänder från sina studier, vilket självklart skapar frustration.

Besök på kvinnoprojekt

Vi gjorde även ett kort besök på Kvinnohuset där kvinnor kan få stöd och utbildning för att starta olika verksamheter. Det rörde sig om en rad olika verksamheter som att starta hårsalong, bastuverksamhet matlagning, bageri mm. Vi fick se hur några kvinnor precis bakat en massa småkakor till ett bröllop.

SJUKHUSETS APOTEK SERVERAR BEFOLKNINGEN GENOM FÖNSTRET

Besök på sjukhus

Vi fick även besöka sjukhuset som klarar av att behandla det mesta även om de riktigt allvarliga fallen måste remitteras till sjukhus i Algeriet.

Förutom det nationella sjukhuset finns en typ av vårdcentral/sjukstuga i samtliga fem flyktingläger. Här finns gynekologi, förlossning och akutvård. Alla gravida kvinnor följs upp från fjärde månaden och tills barnet är två år. Alla barn vaccineras regelbundet.

Här fanns även en optiker och en tandläkare. Vi besökte även sjukhusets apotek och fick veta att det råder en skriande brist på mediciner, främst antibiotika men även andra viktiga mediciner.

Möte med det civila samhället

Flertalet västsaharier i lägren är medlem i någon av de civila intresseorganisationerna. Vi träffade representanter för ungdoms-, student och kvinnoorganisationerna, organisationen för offer för landminor samt fackföreningen.

Intresset från organisationerna var stort, så vi fick tränga ihop oss i ett ganska litet rum och många fick sitta på golvet.

Representanterna framförde sitt tack till Sverige för allt stöd och tackade Riksdagen för erkännandet, även om regeringen inte fullföljt beslutet. De framförde sin stora besvikelse gentemot FN för att fredsprocessen inte gett något resultat. ”Vi har väntat i över 30 år på folkomröstningen. Vi vill inte ta till våld men om inget händer måste vi se oss om efter andra metoder”

Kvinnoförbundet

Kvinnorna betonade att de har en mer självständig organisation, vilket de menade är oerhört viktigt. De har en egen styrelse och finns representerade i samtliga läger och distrikt. De poängterade att det är viktigt att kvinnorna hörs. Kvinnorna har spelat en viktig roll i organiserandet av lägen och det är framförallt kvinnor som jobbar inom utbildning och hälsa. Kvinnorna är även representerade inom politiken och sitter i parlamentet. I det ockuperade Västsahara är det ofta kvinnor som går i spetsen för kampen för frihet och oberoende.

Ungdomar

Alla ungdomar mellan 16 och 35 år kan bli medlemmar i ungdomsorganisationen, som har en egen styrelse och generalförsamling. Inom kort kommer en kongress att hållas. Organisationen har historiskt kontakt med flera svenska ungdomsförbund. Ungdomsförbundet finns representerade i alla institutioner i det västsahariska samhället. Ungdomarna betonade vikten av politiskt stöd och erkännandet. En annan fråga som betonades var exploateringen av naturresurserna i det ockuperade Västsahara och hur viktigt det är att sätta stopp för detta.

Offer för landminor

Marocko har placerat ut ett enormt stort antal landminor runt den sandmur som skiljer det ockuperade Västsahara från den befriade delen. Det rör sig om ca 7000 000 landminor, vilka orsaker stor skada. Det finns ca 1600 offer för landminor som överlevt, och dessa behöver stöd och hjälp.

Studenterna

Studenterna berättade om ett nytt projekt där man försöker stödja och stärka studenter i det ockuperade Västsahara, så att de kan göra sin röst hörd och uttrycka sin vilja. De skulle vilja bjuda studenter från Sverige till det ockuperade Västsahara, för att visa på situationen och öka förståelsen. Vi fick med oss frågor om det var möjligt att få stipendier för att studera i Sverige. Vi lovade att ta med oss frågan och undersöka saken.

Facket

Den västsahariska fackföreningsrörelsen bildades redan 1954 och är en av de äldsta i regionen. Den finns representerad även i det ockuperade Västsahara. De största arbetsplatserna finns inom gruvindustrin och fiskeindustrin. Facket har samarbete med LO i Sverige. Facken är engagerade i att förbättra rättighet och arbetsvillkor samt att stoppa plundringen av naturresurser i det ockuperade Västsahara.

LOTTA MED PRESIDENT BRAHIM GHALI

Möte med Västsaharas President Brahim Ghali

Kvällen avslutades med ett möte med den västsahariska presidenten Brahim Ghali. Vi fick ett mycket varmt välkomnande och presidenten

uttryckte sin glädje över att träffa oss. Han betonade att Sverige och Västsahara har en lång tradition av vänskap som går tillbaka ända till Olof Palmes dagar. Han tackade för det svenska stödet och att Sverige varit det land som gått i spetsen för att försvara de västsahariska naturresurserna och fördömt Marockos exploatering. Västsahara räknar Sverige som en av sina närmaste vänner och ser att vi alltid stått upp för de mänskliga rättigheterna och mot ockupation, som exempelvis när det gäller Palestinafrågan och i kampen mot apartheid i Sydafrika. Västsahara hoppas att snart få öppna en ambassad i Sverige och hoppas därför att Sverige kommer att erkänna Västsahara. Presidenten betonade att de är ett fredligt folk men att de varit offer för ockupation under 45 år. Han beklagade att FN och säkerhetsrådet hitintills har misslyckats med sitt uppdrag och att Generalsekreteraren ännu inte utsett någon ny representant för Västsaharafrågan. Presidenten frågade sig vad FN har för plan. Han underströk att Västsahara aldrig kommer att gå med på att bli bestulen på sitt land. Han betonade att de aldrig kommer att ge upp utan att kampen förs vidare från generation till generation, även om Marocko inte förstått det. Brahim Ghali avslutade med att säga att västsahariernas tålamod börjar ta slut. ”Vi har varit tålmodiga så länge men vårt tålamod börjar rinna ut” Vi kan vara tålmodiga så länge vi ser ljuset i tunneln och vi räknar med att Sverige kan vara en brygga” Efter samtalet blev vi bjudna på en informell middag.

Dag tre

Besök på bibliotek och kvinnostudier (endast Elin o Lotta)

I samband med besöket fick vi en genomgång av bibliotekets verksamhet och vilka böcker som finns att låna. Under besöket pågick en barnverksamhet med läsfrämjande insatser där vuxna läste böcker som sedan barnen fick fantisera om och måla teckningar som de tyckte hörde ihop med berättelsen. Det var imponerande vilken kombination av läsfrämjande insatser, pedagogisk grund och kreativitet som genomsyrade verksamheten. I samband med besöket på engelskastudierna enbart för kvinnor fick vi en imponerande överblick av hur engelskainläring pågick med datorer och böcker.

ELIN OCH LOTTA BESÖKER BIBLIOTEKET

Möte med Siniya Ahmed, f.d. representant i Afrikanska Unionen och f.d. ordförande för Kvinnounionen (Endast Elin och Lotta)

Under mötet hade vi möjlighet att samtala om jämställdhetssituationen i Västsahara samt hur viktiga de västsahariska kvinnorna varit och är för Polisarios arbete för ett fritt Västsahara. Vi diskuterade även de långsiktiga målen gällande jämställdhet och hur vi kan nå dit, hur Sverige kan fortsätta samarbeta med det västsahariska folket och hur viktigt det är att uppnå en jämn könsfördelning i den politiska representationen på alla nivåer. Vi diskuterade stöd till kvinnor och ett av de områden där kvinnorna behöver stöd är när det gäller ledarskapsutbildning för kvinnor, särskilt när det gäller politiskt engagemang. Ett annat område där de skulle vilja ha stöd är för att dokumentera Västsaharas kvinnohistoria för framtiden.

Resan in i det fria området

Avfärd klockan 7.00 mot den fria delen av Västsahara, en tredjedel utanför den marockanska mur som ska stänga människor både ute och inne.

Efter att ha hämtat förnödenheterna som inhandlats dagen innan och stannat för att tanka och få med bensin för vi ut i öknen. Två gränskontroller, vilket gick smidigt på grund av att vi reste med Polisario och kontrollerna hade fått alla våra uppgifter i förväg.

SPARSAMT MED DJUR OCH VÄXTER I ÖKNEN

Sedan bar det av rakt ut i öknen. Det är en mycket speciell känsla och en fantastisk upplevelse. Bilarna kör i bredd och förarna kontrollerar hela tiden att de ser varandra. Om det blir problem för någon mitt i öknen och det tar en stund innan övriga lägger märke till det så är det riktigt farligt, det kan vara svårt att hitta den bilen igen, inte minst eftersom det inte finns någon mobiltäckning där ute i ingenstans. Efter en stund stannade vi för att på håll se den marockanska muren, den mur som Israel så beredvilligt hjälpt till att bygga och som är till för att både stänga ute och stänga inne västsaharier. 7 miljoner landminor som spritts över hela området längs muren gör att man inte kan komma nära. Vi såg dock marockansk militär som höll noga uppsikt över oss.

Några timmar senare stannade vi för lunch och vila under akacietrådets skugga. På håll såg vi dromedarer vandra förbi och till och med en människa. Det är en något märklig upplevelse att mitt ute i

öknen se en person komma gående för att stanna och observera en innan han vandrar vidare.

TRADITIONELL TEKOKNING I SANDEN

VI NÄRMAR OSS BIR LEHLOU

På eftermiddagen kom vi fram till vårt mål, en gammal militärförläggning där man fortfarande har tjänstemän stationerade och där man också har en typ av museum med en foto- och konstutställning som delvis handlar om kvinnorna, en modell av muren så att man kan se hur den ser ut och fungerar och fornlämningar som man har hittat vid arkeologiska utgrävningar. Efter en middag då vi bjöds på grillat kamelkött sov vi under stjärnorna i öknen. Detta är Västsahariernas hem och även om vi aldrig helt kan förstå deras känsla av förlust och hemlängtan och sorg så kom vi lite närmre en förståelse den natten under stjärnorna.

VI ÅT OCH SOV I EN GAMMAL MILITÄRFÖRLÄGGNING

DET LOKALA MUSEET

SPÄNNANDE LAVAFORMATIONER

VÄLKOMSTDELEGATIONEN VID NOMADSKOLAN

Dag fyra

Dagen efter reste vi i det fria området. Vi var på en skola där barnen till de ganska få nomader som finns i området går. Västsaharierna prioriterar skolgång över allt annat och läskunnigheten och utbildningsnivån är förhållandevis hög. De som bor i området är inte många och får tillstånd till detta av de västsahariska myndigheterna. De bor där i perioder, däremellan återvänder de ofta till flyktinglägren eftersom det är svårt att försörja sig och överleva i öknen.

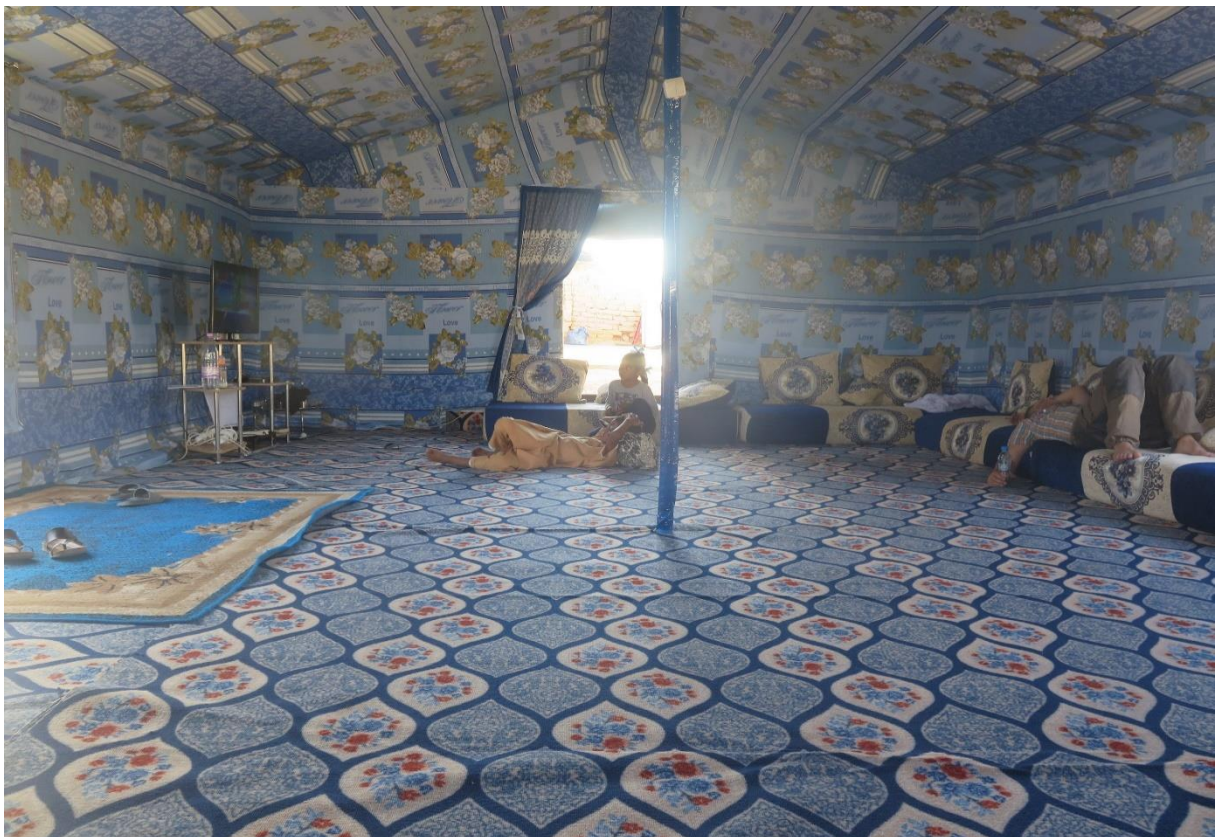
Vi besökte också ett sjukhus. De har välutbildade läkare och sköterskor, men saknar ungefär allt annat. Få vårdplatser och brist på så grundläggande saker som antibiotika, paracetamol och järntabletter (för att inte tala om övriga mediciner), precis som i flyktinglägren. Hjälpens utifrån minskar stadigt vilket försämrar situationen ytterligare. Samtidigt imponerar det hur mycket de ändå kan göra med så lite resurser, precis som i skolorna.

FÖRRE PRESIDENTEN MOHAMED ABDELAZIS' GRAV I BIR IEHLOU

Efter att ha hedrat Mohamed Abdelazis' enkla grav var det dags för färden genom öknen tillbaka till Rabouni, denna gång passerade vi inte muren utan tog det som invånarna ser som ett slags huvudväg, även om den består av spår i sanden.

En resa in i ytterligare en annan värld, en djupare förståelse och något som vi kommer att bära med oss länge.

TEXT: LOTTA JOHNSON FORNARVE MED HJÄLP AV ELIN GUSTAFSSON, JESSICA THUNANDER OCH JAN STRÖMDAHL. REDIGERING OCH FOTO NÄR INTE ANNAT ANGES: JAN STRÖMDAHL